

ולפי הנ"ל יש לומר: הוצאת עצמות יוסף ממצרים היתה חלק מתהליך הגאולה, ככתוב (פסוק כה) "פקוד יפקוד אלקים אתכם והעליתם את עצמותי מזה", ואם כן הרי זה שייך דוקא לשבט לוי, ואדרכה - לראש שבט זה, משה רבנו, גואלם של ישראל.

נ, כג

וירא יוסף לאפרים בני שלשים גם בני מכיר בן מנשה ילדו על ברכי יוסף על ברכי יוסף: כתרגומו, גדלן בין ברכיו.

כתרגומו

כתרגום כאן נאמר "אף בני מכיר בר מנשה אתילידו ורבי יוסף", היינו שפירוש הכתוב הוא כך: "גם בני מכיר בן מנשה יולדו" - בני מכיר נולדו, "על ברכי יוסף" - לאחר מכן גדלן יוסף על ברכיו (והרי זה כעין מקרא קצר). וקשה: מדוע אינו מפרש כהאבן עזרא, שמפרש "יולדו" - "גודלו", ופירוש הכתוב הוא "גם בני מכיר בן מנשה יולדו (גודלו) על ברכי יוסף"?

והביאור:

בפרשת ויצא (ל, ג) נאמר "הנה אמתי בלהה, בא אלי ותלד על ברכי", ופירש רש"י "כתרגומו ואנא ארבי". ומכיון שבפסוק זה אנו מוכרחים לפרש "ותלד" כפשוטו (שהרי מלת "ותלד" אינה יכולה להתייחס לרחל), מסתבר שגם כאן פירושו של "יולדו" הוא כפשוטו (ולא "גודלו").

גדלן בין ברכיו

צריך ביאור:

א. לכאורה הי' צריך לומר "כתרגומו" ותו לא.

ב. בפסוק נאמר "על ברכי יוסף", ואילו רש"י מדייק "גדלן בין ברכיו".

והביאור:

כתרגום יונתן מפרש "יולדו על ברכי יוסף" - "כד אתילידו גזירינן יוסף" (יוסף נתכבד בסנדקאות אצלם). ולכאורה פירוש זה מתאים יותר לדרך הפשט מאשר פירוש האונקלוס, וזאת משלשה טעמים.

א. לפי זה אפשר לפרש את המלים "על ברכי" כפשוטם.

ב. לפי זה אתי שפיר מה שכתוב "יולדו על ברכי יוסף", שהרי הברית התקיימה סמוך ללידה (מה שאין כן בפירוש האונקלוס קשה - מדוע נזכרה לידתם של בני מכיר).

ג. אינו מסתבר שליוסף (השליט בכל הארץ) הי' פנאי לטפל בגידולם ובחינוכם של ניניו.

אך רש"י אינו מביא פירוש זה, כי לפי זה קשה: זה שיוסף זכה והאריך ימים עד שראה "בני שלשים" מאפרים הוא רבותא יותר מכך שבני מכיר נמולו על ברכיו, שהרי (א) בני מכיר היו "בני שניים" בלבד, (ב) הם היו בני מנשה, שהי' קשיש מאפרים. ואם כן - מהו "גם בני מכיר בן מנשה יולדו על ברכי יוסף"?

ואילו לפירוש האונקלוס אתי שפיר, שהרי יוסף ראה את ה"בני שלשים" של אפרים (בהיותם קטנים), אך הוא גידל את בני מכיר.

וכדי להדגיש שמדובר בגידול ילדים מוסיף רש"י "גדלן בין ברכיו" (המורה על גיל מתקדם), ולא "על ברכיו" (המתאים יותר לתינוק).

ענינים מופלאים

בשלחן ערוך נפסק (ראה הלכות תלמוד תורה לאדמו"ר הזקן פ"א ס"ח וס"ט) שאדם חייב ללמד את נינו תורה רק באם הוא החכם בעירו והוא חייב ללמד תלמידים בכלל (שאז עליו להקדים את יוצאי ירכו לתלמידים אחרים), מה שאין כן אם ישנם בעיר גדולים בחכמה ממנו (שאז אינו חייב ללמד לתלמידים), אין עליו חיוב זה.

אך מפירוש רש"י משמע שאדם חייב ללמד את נינו גם כשיש בעיר גדול בחכמה ממנו. שהרי יוסף לא הי' חייב ללמד לתלמידים בכלל (כי מסתבר שיהודה, שניהל ישיבה במצרים (רש"י ויגש מו, כח), הי' גדול ממנו בחכמה. וגם: מכיון שיוסף הי' משנה למלך והי' עסוק בצרכי הכלל, הי' פטור מללמד לתלמידים), ובכל זאת גידל את בני מכיר ולמדם תורה.